

IN MEMORIAM

IVAN DUJČEV

(1. V. 1907 – 24. IV. 1986)

U Sofiji je u 79. godini umro Ivan Dujčev, poznati bugarist, slavist i bizantolog, kojemu pripada izuzetno mjesto u istraživanjima ćirilometodske problematike.

Rođen je u Sofiji, gdje je (1932) završio studij povijesti kod profesora Zlatarskoga. U Rimu je specijalizirao bizantsku povijest i filologiju (1933–1936) i doktorirao pod mentorstvom prof. Mercatija s temom: *Bugarski Asenevci u Bizantu*. U Vatikanskom arhivu završio je paleografiju i arhivistiku. Iz Rima je došao na Sofijsko sveučilište (asistent 1936–1939, docent 1939–1945) i poslije prerane smrti prof. Mutafčieva 1943. preuzeo je Katedru za povijest Bugarske, Bizanta i Balkana. Od god. 1949. znanstvena djelatnost prof. Dujčeva vezana je za Institut za povijest BAN (viši znanstveni suradnik 1953, profesor 1967. i rukovodilac Sekcije za bibliografiju, znanstvene informacije i povijesnu geografiju).

Proučavao je bugarsko srednjovjekovlje i napisao mnoge studije iz bugarske političke i kulturne povijesti. Pronalazio je, proučavao i objavljivao pojedine bugarske književne spomenike. Njegova su istraživanja zadirala i u povijest umjetnosti (crkva u Bojani, freske u Zemenu i srednjovjekovna minijatura).

Odnosi slavenskog svijeta i Bizanta bila je glavna tema I. Dujčeva, koju je svestrano istraživao. U brojnim je radovima iznio široku panoramu desetstoljetnih veza među Slavenima i Bizantom: političkih, kulturnih, religioznih i ekonomskih. Njegovi radovi na tu temu skupljeni su u trotomnoj knjizi: *Medioevo bizantino-slavo* (1. Roma 1965, 36 + 588; 2. Roma 1968, 12 + 651; 3. Roma 1971, 16 + 722). Unutar teme slavenski svijet i Bizant Dujčev je osobito istraživao ćirilometodsku problematiku: postanak slavenske azbuke, izvore za život slavenskih prvoučitelja (staroslavenska žitija, grčke izvore, italsku legendu i dr.), misionarsku djelatnost Solunske braće, uspjehe njihovih učenika i sljedbenika u Bugarskoj, Konstantinovo (Ćirilovo) mjesto u bizantskoj književnosti itd.

Suradivao je u najvećim enciklopedijskim izdanjima kao što su: Dictionaire d'histoire et de géographie ecclésiastique (Pariz), Bibliotheca sanctorum (Rim),

Diccionario enciclopédico Salvat Universal (Barcelona), Lexicon des Mittelalters (München). Bibliografskim priložima iz bugarske medievistike (donekle i sovjetske) kontinuirano je surađivao u specijaliziranim bibliografskim izdanjima, koje priređuje *Byzantinische Zeitschrift* (od 1943. do smrti) i u praškom časopisu *Byzantinoslavica*. Sastavio je (zajedno s Ang. Kirmagovom i P. Paunovom) ćirilometodske bibliografije: *Българска кирилметодиевска библиография за периода 1944-1962*. Хиљада и сто години славјанска писменост. 863-1963. Сборник в чест на Кирил и Методиј. Софија 1963, 515-543; *Българска кирилметодиевска библиография за периода 1963-1968*. Константин-Кирил Философ. Юбилеен сборник по случај 1100-годишнината от смъртта му, Софија 1969, 425-450. Napisao je preko šestopedeset naslova među kojima je dvjesta znanstvenopopularnih na bugarskom i stranim jezicima (v. njegovu bibliografiju objavljenu u: *Byzantion*, t. XLVII, 1977, 5-41; *Mélanges Ivan Dujčev*, Paris 1979, XVII-XX). Dujčev je provodio u djelo svoje načelo prema kojemu se dužnost znanstvenika ne ograničava na znanstvenoistraživačku djelatnost već se ona proširuje i na prosvjetiteljsku preko koje znanstvenoistraživački rezultati postaju dostupni širim krugovima obrazovanih ljudi. Bugarska država dala mu je visoka priznanja: proglasila ga je *zaslužnim znanstvenim radnikom* (1972) i *narodnim znanstvenim radnikom* (1977).

Gostovao je na mnogim evropskim i američkim sveučilištima briljantnim predavanjima iz bugarske povijesti i kulture, bizantske civilizacije i slavenskog svijeta. Njegovi doprinosi svjetskoj slavistici i bizantologiji donijeli su mu visoka međunarodna priznanja: bio je član Akademije nauka, književnosti i umjetnosti u Palermu (1967), Akademije u Napulju (1975), dopisni član Britanske akademije (1976), član Pontifikalne akademije za arheologiju u Rimu, Srpske akademije nauka i umjetnosti i Bugarske akademije nauka (1981). Bonsko sveučilište imenovalo ga je za počasnog doktora, Austrijska mu je akademija priskrbila Herderovu nagradu (1974). Bio je član Glavne redakcijske komisije za izdavanje Repertorija povijesnih srednjovjekovnih izvora u Rimu (od 1955), član Međunarodne komisije za izdavanje povijesnih izvora Bizanta (od 1966), predsjednik Arheografske komisije pri Narodnoj biblioteci »Kiril i Metodij« u Sofiji. U znak pažnje i poštovanja Association des Amis des Études Archéologiques des Mondes Byzantino-Slaves et du Christianisme Oriental u Parizu izdala je 1979. zbornik u njegovu čast: *Byzance et les slaves. Études de civilisation. Mélanges Ivan Dujčev*.

Sofijsko sveučilište »Kliment Ohridski« osnovalo je (14. svibnja 1986) *Naučni centar za slavensko-bizantska proučavanja »Ivan Dujčev«* i time ispunilo njegovu oporuku kojom je ostavio svoju biblioteku i kuću u Sofiji (ul. Znamenonosec br. 18) i namijenio je za rad specijalistima. Biblioteka, koja u skladu s njegovom oporukom nosi ime »Biblioteka 'Elena i Ivan Dujčev'«, sadrži: rijetka djela iz bugarske

povijesti i povijesti ostalih slavenskih naroda i bizantske povijesti, kojih jedva da ima u drugim bibliotekama; arhivsku građu i bogatu znanstvenu korespondenciju. *Centar* je zajedno s Arheografskom komisijom pri Narodnoj biblioteci u Sofiji organizirao znanstveni simpozij posvećen 80. obljetnici rođenja Ivana Dujčeva. Materijale s toga simpozija objavit će *Centar* u 1. i 2. tomu svojega *Godišnjaka*. *Centar* priprema za izdanje dva toma materijala koje su u povodu iste obljetnice napisali inozemni znanstveni radnici.

Akademik Ivan Dujčev bio je prijatelj Staroslavenskog zavoda (do god. 1977. instituta) i suradnik u *Slovu*. Njegov prilog u Metodijevu zborniku: *Croazia intermedio fra la Bulgaria e Roma alla fine del secolo nono ed all'inizio del secolo decimo* (Slovo 37) jedan je od posljednjih tekstova koji je napisao. Rado je dolazio u Staroslavenski zavod i u njemu je uvijek bio primljen kao drag gost.

Anica Nazor